یادداشت

استاندارد دوگانه غرب

ادامه از صفحه اول

...کـه این جنایت بـه دلیل خطا در نقشـه‌های قدیمی بوده، به‌جـد این نتیجـه را تقویت می‌کند که خیـر، جهان اگر هم تغییری کرده، فقط در صورت و شـکل است و الا اگر صاحب قدرت و زور و رسـانه و پول باشـی، همچنان دسـتت برای انجام هر جنایتی باز است، تا آنجا که حتی می‌توانی بیایی پشت تریبون سازمان ملل و یک کشور را تهدید به نابودی کنی (چنانکه ترامپ چنین کرد) و رئیس جلسـه و دبیرکل سـازمان ملل، لام تا کام چیزی نگویند و نتانیاهو نیز پشـت همان تریبـون، پیجر از جیب خود بیرون بیاورد و با افتخـار آن را به رخ همان معدود حاضرانی که در سـالن مانده بودند نشان دهد و به همه بفهماند این پیجر را به یاد داشته باشید و فراموش نکنید اسـرائیل همان است که هرکسـی را در هر گوشه جهان که اراده کند، ترور خواهد کرد و باز هم صدایی از رئیس جلسه یا دبیرکل درنیاید. این دقیقا ماهیت جهان پسـامدرن اسـت. واقعیتی که دیگر حتی کسی لزومی بـه پنهان‌کردنش نمی‌بیند و تو نه‌تنها باید آن را بپذیری، که باید به آن عشق بورزی.

یادداشـت هفته پیش نگارنـده، در همین روزنامه شـرق، واکنش‌های عجیبی برانگیخت، تا آنجا که به‌خاطر آن، نه‌تنها توهین و تهمت بسـیار شـنیدم، بلکه از چند گـروه تلگرامی و واتس‌اپی که حتـی یکی از آن گروه‌ها فقط شـامل استادان دانشـگاهی بود، با توهین و تهمت بیرون شـدم؛ چرا؟ فقط به خاطر اینکه وتوی قطع‌نامه پیشـنهادی آمریکا در شورای امنیت توسط چین و روسیه را موفقیتی برای ایران دانسته بودم، کـه ای داد و هوار «هرچه بدبختی به سـر ایران آمده، تقصیر روسـیه اسـت». دقت کردید؟ یعنی حتـی اینکه ترامپ و نظام سـرمایه‌داری می‌خواهد ایران را نابود کند، تقصیر روسـیه است. خب، الان چه کنیم؟ ناراحـت باشـیم که با وتوی چین و روسـیه، تحریم‌های سـازمان ملل بازنگشت؟ من در حیرتم که بارها این صحنه بازسازی‌شده سخنان دیک چنی در فیلمی از «الیور اسـتون» را به حتی معروف‌ترین تئوری‌پردازان اهل فلسـفه سیاسی در کشـور خودمان نشـان داده‌ام که گفته «برای کنتـرل جهان باید ایران را در اختیار بگیریم» یا قبل از آن برژینسـکی در کتاب «صفحه بزرگ شـطرنج» تأکید کرده بود برای کنترل چین و روسیه بایـد ایران را در اختیار بگیریـم و هر دو جوری این را می‌گویند که گویی ایران یک سـرزمین برهوت اسـت و هیچ انسـانی در آن ساکن نیست و هرکس زودتر به آن رسـید، صاحب ایران است، بی‌آنکه حتی یک کلمه از این بگویند که آیا ایرانیان حق دارند مخالف این تصاحب شـما باشند یـا نه؟ کل ماجرا همین اسـت؛ در نگاه آنان، ما نه‌تنهـا حق نداریم که مخالف باشیم، بلکه اصلا وجود نداریم که حالا موافق باشیم یا نباشیم. در روزهای پایانی هفته گذشته گروه جی هفت بیانیه داده که «یمنی‌ها باید حمله به عربسـتان را پایان دهند و ایران نیز باید از حمایت یمنی‌ها دست بردارد».

فـردای این بیانیه، مـارک روته دبیرکل ناتو می‌گویـد در حمله آمریکا- اسـرائیل به ایران، پنج هزار پـرواز از پایگاه‌های اروپایـی برای بمباران ایران انجام شـده و اگر ناتو نبـود، آمریکا هیچ موفقیتـی در این جنگ به‌دسـت نمی‌آورد. بعد هم‌زمان با این اظهارات دبیرکل ناتو، مسـئول سیاسـت خارجی اتحادیه اروپا (دقیقا همان اروپایی که پنج هزار پرواز برای بمباران ایران از آنجا انجام شـده و نه یـک اروپای دیگر) از ایران می‌خواهد تنگه هرمز را باز کند. چشـم حتما. عربستان بر سر یمن بمب بریزد، اروپا و کشـورهای عرب حاشـیه خلیج فارس، آسمان و زمین را در اختیار متجاوزان بگذارند و ما هم بنشـینیم، تماشـا کنیم و هیچ چیز نگوییـم. آنها بگوینـد «عنف» و ما نگوییم «عنـف» و آن‌وقت یک عده هم در داخل کشـور و از همین ایرانیان خودمان، عصبانی باشند که چرا قطع‌نامه بازگشـت تحریم‌های سـازمان ملل علیه ایران، توسط چین و روسـیه وتو شـد؟ و وقتی یکی این وتو را از جهت منافع ملی بااهمیت بداند، بگویند نخیر، با آنکه این غرب و آمریکا و کشـورهای حوزه خلیج فارس هسـتند که بر سـر ما بمب می‌ریزند، ولی دلیل همه بدبختی ما، روسـیه اسـت و نخبگان ما همچنان بـر این عقیده باشـند، با آنکه در گفته‌های چنی و برژینسـکی اعلام شـده غرب و خصوصا آمریکا، ما را داخـل آدم نمی‌داند و اصلا نظر ما برایشـان مهم نیسـت، ولی تقصیر ماست که آمریکا و اسرائیل به ما حمله کرده‌اند و اصلا هم مهم نیست که کسـینجر بنا به فیلمی که از سـخنانش منتشر شـده، گفته بود یا تا سـال ۲۰۱۳ باید جلوی ایران را گرفت، یا دیگر هیچ‌وقت نمی‌شود کاری بـا ایران کرد و نهایتا ۱۳ سـال بعد از سـقفی که کسـینجر اعلام کرده بود، روبیو می‌گوید اگر الان بـه ایران حمله نمی‌کردیم، دیگر هیچ‌وقت نمی‌توانستیم حمله کنیم.

معاون ارتباطات شرکت مخابرات از جهش هزینه تجهیزات و ادامه توسعه در شرایط جنگی می‌گوید

اپراتورهای ثابت به دنبال ارائه «اینترنت پرو» در شرایط ویژه

سونیتا سراب‌پور: جنگ ۴۰روزه و بعد هم جنگ ۱۳روزه در جنوب، در کنار بخش‌های دیگری که مسـتقیم زیر آتش آسـیب دیدند، به حـوزه ارتباطات هم به شـکل دیگری صدمه زد؛ بخشـی از مراکز مخابراتی، تجهیـزات، حوضچه‌های مخابراتی، دکل‌ها، کابل و... یا آسـیب دیدند یا کاملا از بین رفتند. البته این تمام خسـارت به بخش ارتباطات کشـور نبود. قطع نزدیک به سـه ماه اینترنت هم خسارتش را در صورت‌های مالی اپراتورها نشـان داد. داوود زارعیان از مدیران قدیمی و باسابقه شـرکت مخابرات ایران در گفت‌وگو با «فن‌زی» می‌گویـد در ۴۰ روز جنگ، بیش از ۳۰۰ نقطه ارتباطی در کشـور آسـیب دید؛ از آنتن و کابل و حوضچه گرفته تا مراکز مخابراتی در چند استان به‌طور کامل تخریب شدند. برآورد اولیه مخابرات از هزینه این خسارت‌ها به شش تا هشت هزار میلیارد تومان است. به گفته او، قطع ۸۸روزه اینترنت درآمد اپراتورهای ثابت و همراه را دست‌کم ۵۰ درصد پایین آورد و بخشی از پولی که قرار بود صرف توسعه شبکه شود، به بازسازی زیرساخت‌های آسیب‌دیده اختصاص پیدا کرد. هرچند او برخلاف خیلی‌ها معتقد است اینترنت داخلی به‌خوبی در این ایام کار کرده و توانسته نیاز مردم را پاسخ دهد. او همچنین در این گفت‌وگو از ارائه اینترنت پرو به کسـب‌وکارها توسط اپراتورها دفاع و تأیید می‌کند این اینترنت با هر نامی دیگر باید توسـط اپراتورهای اینترنت ثابت به کسـب‌وکارها داده شود، چراکه آنها بیشـتر از اینترنت ثابت اسـتفاده می‌کنند. همچنین او از بازاری سخن می‌گوید که هم‌زمان با افزایش هزینه توسعه و جهش قیمت تجهیزات، با تغییر رفتار مصرف‌کننده و شـکل تازه‌ای از دسترسی به اینترنت هم روبه‌رو شده است؛ بازاری که در آن توسـعه فیبر متوقف نشـده، اما گران‌تر و کندتر پیش می‌روند و در مقابل، ایده اینترنت ویژه کسـب‌وکارها از سوی اپراتورهای ثابت هم روی میز آمده است. در چنین شرایطی، پرسش بزرگ این است که اگر جنگ و محدودیت اینترنت دوباره تکرار شـود، چه چیزی از اقتصاد اینترنت ثابت، سـرمایه‌گذاری روی فیبر و آینده اپراتورهای ثابت باقی خواهد ماند؟

در جنـگ ۴۰روزه، اخبـار زیادی دربـاره تخریب مناطق و زیرسـاخت‌ها در بخش‌های مختلف منتشـر شد. در این بین شـبکه ارتباطات کشور هم آسیب دید. چه میزان از شـبکه ارتباطی، از مراکز مخابراتی، شـبکه فیبر تـا تجهیزات انتقال و دسترسی، آسیب دیده یا از مدار خارج شده است؟

جنگ به همه بخش‌های صنعت، ارتباطات، آب، برق و کارخانه‌ها آسیب رسانده و طبیعی اسـت که مخابرات و بخش ارتباطات کشور هم آسیب دیده است. به طور کلی بیش از ۳۰۰ نقطه ارتباطی در طول جنگ ۴۰روزه آسیب دیده که شامل مراکز مخابراتی، آنتن‌ها و تجهیزات و فیبر نوری و شـبکه‌های زیرسـاختی می‌شـود. این آسیب‌ها در پایتخت و همچنین در کل کشـور بود. به ترتیب، در استان‌های تهران، بوشهر، هرمزگان، ایلام، کرمانشاه، لرسـتان، آذربایجان شرقی، خوزستان و همدان، آسیب بیشتری داشته‌ایم. بخشی از آسیب‌ها مربوط به تجهیزات کوچک مثل آنتن، شبکه کابل و حوضچه‌ها بود؛ اما در چند نقطه نیز تجهیزات اصلی تخریب شد. در اسـتان‌هایی مانند ایلام، تهران و لرستان، در سطح مراکز نیز تخریب جدی داشتیم. در بخش‌هایی بازسـازی‌ها را در همان ایام جنگ انجام دادیم، اما بخشـی دیگر را پس از جنگ آغاز کردیم؛ به‌ویژه دو، سـه مرکز که به‌طور کامل تخریب شده بودند. دو مرکـز در اسـتان ایلام به‌طور کامل تخریب شـده بود که با فنـاوری جدید و با اسـتفاده از فیبر، در حال برقراری ارتباط آن هستیم. یک مرکز نیز در تهران داشتیم که در این مورد هم ارتباطـات را از طریق فیبر جایگزین می‌کنیم، البته در تهران به دلیل عدم همکاری شهرداری کار کند پیش می‌رود.

می‌توانید حدود هزینه خسارت ناشی از این تخریب‌ها را اعلام کنید؟ چه میزان تاکنون هزینه شده و چه مقدار دیگر برای بازسازی آنها نیاز است؟

برآوردهای اولیه بین شـش تا هشت همت در حوزه ارتباطات و در بخش مخابرات بـود؛ اما احتمالا با توجه به مجموعه هزینه‌های جدید، در جریان جنگ ۱۳روزه که در جنوب اتفاق افتاد، این رقم نیز افزایش خواهد یافت. ما تلاش کردیم از امکانات موجود برای انجام این بازسـازی‌ها اسـتفاده کنیم. همچنان کار بازسازی در حوزه شـبکه ادامه دارد، اما سـاختمان‌هایی که از بین رفته‌اند، هنوز بازسازی نشده‌اند و ساخت مجدد آنها نیز آغاز نشده است. در حال حاضر برآورد دقیق ممکن نیست.

از نظر اقتصاد اینترنت ثابت، جنگ ۴۰روزه چه تفاوتی با جنگ ۱۲روزه داشت؟

در جنـگ ۴۰روزه، نزدیک به سـه مـاه اینترنت بین‌الملل قطع شـد. قطع اینترنت بین‌الملل به معنای کاهـش حداقل ۵۰ درصدی درآمد اپراتورها در حوزه اینترنت ثابت و همراه بود. طبیعی اسـت که مصـرف اینترنت داخلی افزایش پیدا کرد، اما این افزایش با توجه به اینکه تعرفه آن نیم‌بهاسـت، نتوانسـت کاهش درآمدها و هزینه‌ها را جبران کند. البته یکی از اتفاقات خوب این بود که در ایام جنگ، اینترنت داخلی هیچ‌گاه قطع نشـد و تمام شـبکه‌هایی که بر بسـتر اینترنت داخلی بودند، پایـدار باقی ماندند. مصـرف اینترنت داخلی در برخی حوزه‌هـا به ویژه در بخش نمایـش خانگی بین ۲۰ تـا ۳۰ درصد افزایش پیدا کرد. حوزه‌هـای خدماتی مانند بانک‌ها، شـهرداری‌ها، تأمین اجتماعـی، بیمه، مدارس و دانشـگاه‌ها نیز اینترنت پایداری داشـتند. خوشـبختانه اینترنت ایران هیچ‌گاه به‌طور کامل قطع نشد، به‌جز در مناطقی که آسیب دیده بودند. تفاوت جدی این دوره قطعی اینترنت زمان بسیار طولانی آن بود که از نظر مالی برای اپراتورها زیان بیشـتری داشـت. همان‌طور که عرض کردم، در برخی موارد درآمد اینترنت نسبت به ماه‌های قبل به نصف رسید.

آیا در این زمینه می‌توانید آمار دقیق‌تری ارائه کنید؟

هنوز در این زمینه خیلی دقیق بررسـی نکرده‌ایم. در برخورد خسارت‌هایی که بعدا برآورد خواهیم کرد، این موضوع نیز لحاظ خواهد شد.

شـما می‌گویید اینترنت داخلی برقرار بوده و بدون مشکل همه کارها انجام شده است، اما از سوی دیگر می‌دیدیم دانش‌آموزان و دانشجویان، دست‌کم با مشکلات زیادی برای حضور در کلاس‌های آنلاین مواجه بودند. پیام‌رسان‌های داخلی دائما قطع و وصل می‌شـدند و امکان ارسال یک فایل سـاده عکس وجود نداشت. حتی سـرویس نمایش خانگی برای برخی افراد قابل استفاده نبود. با این شرایط چگونه می‌گویید اینترنت داخلی بدون قطعی کار می‌کرد؟

حداقل من، بـه دلایل مختلف، اینترنت داخلی را بسـیار مصرف می‌کنم، چون در سیسـتم اداره، مجموعه خدمات ما روی اینترنت داخلی اسـت و هم در دانشگاه از اینترنت داخلی اسـتفاده می‌کنم و واقعا با اینترنت داخلی مشکلی نداشتم. اما یکی، دو نکته قابل توجه وجود دارد. زمانی که شبکه ارتباط اینترنت بین‌الملل قطع می‌شود، باید تغییراتی در برخی سیستم‌ها، به‌ویژه در آی‌پی و DNS مشتریان ایجاد شود. متأسفانه بسیاری از مشـترکان این موضوع را نمی‌دانستند و اپراتورها هم در این زمینه آموزش لازم ندیده بودند. ما از هفته دوم که با این مسـئله مواجه شدیم، اطلاع‌رسـانی کردیم و تا حدودی توانسـتیم به مردم بگوییم کـه چه کاری انجام دهند. افرادی که بیشـتر از اینترنت بین‌الملل استفاده می‌کردند و سیستم استفاده از اینترنت آنها به این شـکل تنظیم شـده بود، باید این تنظیمات را تغییر می‌دادند که این کار انجام نشـده بود. افرادی که نتوانستند آی‌پی‌های خود را جابه‌جا کنند، مثلا نمی‌توانسـتند شبکه‌های خانگی را ببینند یا بخشـی از پیام‌رسان‌ها را دریافت کنند. این موضوع به تنظیمات بسـتگی داشت. مخابرات، پس از اینکه متوجه شد عـده‌ای نمی‌تواننـد این کار را انجام دهنـد، این تنظیمات را انجـام داد، پیام‌هایی برای مشترکان فرسـتادیم و مراکز تماس را نیز آموزش دادیم. درمجموع، برخی از مردم، مشکلاتی داشـتند و من هم تأیید می‌کنم. توجه داشته باشیم وقتی اینترنت بین‌الملل قطع شـد، اینترنت داخلی زیر فشار قرار گرفت و حتما در نقاطی اختلال وجود داشت. در ایام عید استان‌های مسافرپذیر به‌شدت زیر فشار قرار گرفتند، اما با توجه به اینکه روزانه حدود ۲۰ ترابایت مصرف اینترنت در شـبکه مخابرات داریم، ایـن میزان مصرف پس از شـروع جنگ و قطع اینترنـت بین‌الملل هیچ‌گاه کمتر از ۵۰ درصد نشـده و حتی رو به افزایش هم بوده اسـت. این موضوع نشان می‌دهد که مردم از اینترنت داخلی اسـتفاده می‌کردند. البته نظر شما را هم قبول دارم که برخی ممکن اسـت با مشکلاتی مواجه شـده بودند. موضوع امنیت شبکه دخیل بود. به نظر من بخش ارتباطات کشور در زمان جنگ سربلند بود. پایداری ارتباطات صددرصد بود. قطعی ارتباط نداشتیم و این را می‌توان از افتخارات بخش ارتباطات ذکر کرد. جا دارد از همه دست‌اندرکاران به‌ویژه پرسنل عملیاتی تشکر کنم.

یکی از اتفاقاتی کـه در دوران جنگ رخ داد و با اعتراض و انتقاد زیادی روبه‌رو شـد، موضوع ارائه «اینترنت پرو» از طریق اپراتورهای همراه بود. درواقع با وجود مخالفت‌ها، این موضوع مورد توجه قرار گرفت که شرایط ارائه اینترنت پرو از سوی اپراتورهای همراه به کسـب‌وکارها فراهم شد، اما از سـوی دیگر برای اپراتورهای اینترنت ثابت هیچ نقشـی در این زمینه دیده نشـد. اگرچه ادامـه ارائه این طرح متوقف شـده، اگر به هر دلیلی اجـرای این نوع اینترنت طبقاتی دنبال شـود، چه تأثیری بر بازار اینترنت ثابت می‌گذارد؟ اینترنتی که توسـعه آن توسط فیبر نوری با سـرمایه‌گذاری بالایی از سال‌های گذشته دنبال شـده و در ظاهر اجرای آن یکی از اهداف وزارت ارتباطات است، چه سرنوشتی پیدا می‌کند؟

ضرورت ارائه اینترنت پرو را رد نمی‌کنیم.

بله معاون شبکه مخابرات در همان ایام اعلام کرده بود اینترنت پرو باید در بستر ثابت هم ارائه شود.

درست اسـت هر چیزی که شبیه این عنوان باشد. از آنجا که غالب کسب‌وکارها بر بستر اینترنت هستند، پس حتما باید چنین طرحی روی اینترنت ثابت نیز امکان ارائه داشـته باشد. ما درخواست دریافت این سـرویس را ارائه و تمهیدات لازم را آماده کردیم. امکانات خودمان را نیز برای اینکه بتوانیم اینترنت پرو را به کسـب‌وکارها یا جاهایی کـه نهادهای امنیتی صلاح می‌دانند ارائه کنیم، فراهم کرده‌ایم. اکنون نیز اگر خدای‌نکرده، بحرانی داشـته باشـیم، و نیاز به ارائه این سرویس باشد آمادگی داریـم که حتمـا اینترنت ویژه کسـب‌وکارها را با هر عنوانی فعـال کنیم؛ زیرا این ضرورتی است که باید مورد توجه قرار گیرد.

درواقع شما با اینترنت طبقاتی موافقید؟

بله موافقم، زیرا کسـب‌وکارهایی که واقعا نیازمند اینترنت بین‌الملل هسـتند باید دسترسـی داشـته باشـند. به هر حال برای بسیاری از کسـب‌وکارها در حوزه‌های مختلـف این ضرورت وجود دارد که اینترنت خاص و ویژه خود را داشـته باشـند. مـن نام آن را «طبقاتی» نمی‌گذارم و می‌گویم «ضروری». منتها طبیعی اسـت که در زمان بحران باید حتما به مسـائل امنیتی توجه ویژه شـود و حساسـیت‌ها را در نظر گرفت.

همان زمان یکـی از دلایل قطعی اینترنت را جلوگیری از حمله سـایبری اعلام می‌کردند. اگر واقعا این نگرانی وجود دارد، چرا به یک‌سری کسب‌وکار باید اینترنت داده شود؟ از طریق این اینترنت ویژه به زیرساخت کشور حمله نمی‌شود؟

نکته‌ای که من عرض می‌کنم دقیقا ناظر به پرسـش شماست. اگر می‌خواهید کسی از اینترنت بین‌الملل استفاده کند، باید دسترسی را به پایگاه‌های داده‌ای خود مسدود و متفاوت کند و لایه‌های امنیتی آن نیز چندلایه شـود. اگر من روی گوشـی خودم از اینترنت بین‌الملل استفاده کنم، خطری جامعه را تهدید نمی‌کند؛ زیرا گوشی من چیز خاصی ندارد. اما اگر اینترنت را روی سیستمی نصب کنم که اطلاعات شرکت نیز به آن متصل است، به اطلاعات مالی دسترسی دارد، به سیستم پرداخت متصل است و به مرکز تماس هم ارتباط دارد، طبیعتا امکان سوءاستفاده وجود دارد.

بـا این توضیحات، اینترنـت را به مردم بدهند، کم‌خطرتر اسـت؛ چراکه روی گوشی‌های ما به گفته خود شما چیز خاصی وجود ندارد که شبکه را تهدید کند.

ممکن اسـت مردم تصور کنند چیزی ندارند، اما امکان دسترسی از این کامپیوتر به چند کامپیوتر و به بسـیاری از بخش‌ها وجود دارد. بنابراین موضوع را خیلی ساده نگیرید. به همین دلیل، از نظر امنیتی باید دقت لازم صورت گیرد. منتها من معتقدم در کنـار تمهیداتی که در این حوزه‌ها فراهم می‌کنیم، باید آموزش و سـایر مباحث مدیریت اینترنت نیز مدنظر قرار گیرد.

در این میان، حق منِ شهروند چه می‌شـود؟ اینترنت برای همه ضروری است نه فقط یک کسب‌وکار.

در زمـان بحران حتما محدودیت‌هایی برای هر کشـوری ایجاد می‌شـود. مدارس و دانشـگاه‌ها تعطیل می‌شود، پروازها کنسـل، ادارات با درصد کمی کار می‌کنند، کمبود بنزین و کالا پیش می‌آید، پس اینترنت هم نمی‌تواند مثل زمان عادی باشـد. بالاخـره وقتی با جدی‌ترین بحران، یعنی جنگ مواجهیم، یک‌سـری محدودیت‌ها ایجـاد می‌شـود. جامعه نیز بـه نظرم باید ایـن محدودیت‌ها را بپذیـرد. در زمان جنگ ارتباطات از طریق اینترنت بین‌الملل قطع بود، اما خوشـبختانه خیلی سریع ارتباطات بین‌الملل از طریق تلفن ثابت برقرار شـد و مردم می‌توانسـتند ارتباطات معمولی خود را با سراسر جهان داشته باشند.

از نظر شـرکت مخابرات، که بزرگ‌ترین اپراتور اینترنت ثابت این حوزه اسـت، بزرگ‌ترین آسـیبی که جنگ به اینترنت در حوزه ثابت زد، الزاما قطعی اینترنت بود یا مواردی که کمتر دیده شده است؛ مثلا اینکه شما از سرمایه‌گذاری و توسعه شبکه عقب افتادید؟

طبیعتا جنگ یک‌سـری آسـیب‌های مشـترک برای همه بخش‌ها، از جمله بخش ارتباطات ایجاد کرد. جدا از اینکه باعث کاهش درآمد شد، اعتبار و برند اپراتورهای بـزرگ و معروف نیز تا حـدودی تحت تأثیر افـکار عمومی قـرار گرفت. موضوع بعدی، توسعه بود. در بخش‌هایی، توسعه کاملا متوقف شد مثل توسعه در استان هرمـزگان، در بخش‌هایی هم کند شـد. بخـش زیادی از درآمدها و سـرمایه‌های پیش‌بینی‌شده برای توسعه، صرف بازسازی شد. کسب‌وکارها آسیب دیدند و آسیب کسب‌وکارها نیز تقاضا برای توسعه ارتباطات را در بعضی مناطق کاهش داد.

گفت‌وگوی کامل را در سایت شرق بخوانید

جدول ۵۴۱۶ طراح: بیژن گورانی

افقی:

۱- عقیده و مسلک- وسیله اندازه‌گیری سرعت باد- نشـاط ۲- عاقبت جوینده- بهترین ورزش برای حفظ سـلامت و کاهش وزن ۳- بزرگداشت- جایگاه مرشد در گود زورخانه- کمربند مسیحیان ۴- پدربزرگ- نوعی نمایش کمدی سـبک با تأکید بر حـرکات اغراق‌آمیز- روزنامه‌هـا ۵- اسـتخوان نرم- نور کـم- خطایی در ورزش تنیس ۶- بـاران اندک- لجباز- مکان خطرناک ۷- رمانی جنایی نوشته استیون کینگ- جریان متناوب برق- بلندترین نقطه ۸- شمشیر برنده- فیلم کابویی- اسب حنایی‌رنگ ۹- زینک- پول کم‌ارزش- ریاضی‌دان نابغه فرانسـوی در قرن نوزدهم بـا عمری کوتاه ۱۰- بهتر از نبود- از ظروف آشپزخانه- نت سوم ۱۱- ضمیر دوم- از اسـناد تجاری که در مبادلات مالی اسـتفاده می‌شـود- قاضی ۱۲- نیای زبان‌هـای رومی- جامه پشمی دسـتباف- بزرگی ۱۳- سحر و افسون- بعضی اوقات- سریع‌تر از راه‌رفتن ۱۴- مار غول‌پیکر جنگل‌های آمازون- شهرسـتانی در اسـتان زنجان ۱۵- خالص- سعادتمند- حلقه نورانی اطراف چیزی.

عمودی:

۱- کوتاه‌تـر از مسـیر اصلـی- دسـتور شـروع فیلمبـرداری- دلبر و جانان من بـرد دل و ... من ۲- امیدوار- تابلویی زیبا اثر هنرمندانه اسـتاد فرشچیان ۳- رسـاندن پیام- بزرگ‌ترین شـاعر عصر صفوی- رسـوم ۴- کوهـی در مکه- قطـور- فضاپیمایی که نخستین انسان را به فضا برد ۵- جذاب و زیبا- سفید مایل به صورتی- قورباغه ۶- نیکو- باشـگاه فوتبال انگلیسی- وضعیت دشوار ۷- از واکنش‌های دفاعی بدن- بخشـی از اندام گیاه- همسر حوا ۸- افسرده- سـامانه تنظیم مقررات رسـانه‌های صوت و تصویر فراگیر- عـددی یک‌رقمی ۹- تنبل دوست‌داشـتنی و وفادار انیمیشـن عصـر یخبندان- تخت پادشـاهی- بیابانگـرد ۱۰- شـهرت‌طلب- زمین پر از سـنگ- یک و یـک ۱۱- پدربـزرگ- مطابق قانـون و عـرف اداری- از انواع مسـابقه‌های تیمی سـرعتی ۱۲- زادگاه امیرکبیر- خوشـنویس نامـی عهد قاجـار- پـول ۱۳- جلادهنده کفش- نوزاد حشـره- زن گندمگون ۱۴- سـرمربی تیم فوتبال تراکتورسازی تبریز- سرگرمی پیش‌روی شما ۱۵- صومعه- شب زنده‌داری- لجباز

حل سودوکو ۴۴۱۱

۴	۱	۸	۳	۲	۷	۵	۶	۹
۵	۲	۳	۹	۱	۶	۴	۸	۷
۹	۶	۷	۴	۵	۸	۳	۱	۲
۶	۸	۵	۲	۷	۳	۹	۴	۱
۱	۳	۹	۶	۸	۴	۷	۲	۵
۷	۴	۲	۱	۹	۵	۸	۳	۶
۸	۷	۶	۵	۴	۱	۲	۹	۳
۲	۵	۱	۸	۳	۹	۶	۷	۴
۳	۹	۴	۷	۶	۲	۱	۵	۸

۹	۷	۵	۶	۱	۴	۳	۸	۲
۸	۳	۱	۵	۹	۲	۷	۴	۶
۶	۲	۴	۷	۸	۳	۵	۱	۹
۵	۸	۷	۲	۳	۶	۱	۹	۴
۱	۴	۳	۹	۷	۸	۶	۲	۵
۲	۶	۹	۱	۴	۵	۸	۷	۳
۷	۵	۸	۴	۶	۹	۲	۳	۱
۴	۱	۶	۳	۲	۷	۹	۵	۸
۳	۹	۲	۸	۵	۱	۴	۶	۷

حل جدول ۵۴۱۵

	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
۱	ح	ی	ا	ت	ی	■	س	و	ن	ا	ت	■	ق	ب	ر
۲	س	ت	■	ل	ا	م	ع	■	خ	و	ش	ن	و	ی	س
۳	ن	ی	ل	و	ف	ر	ه	ا	ی	ا	ب	ی	■	ژ	ل
۴	ه	م	ه	■	ا	ق	ص	ی	■	ز	ی	س	ت	ن	■
۵	■	چ	ی	ز	■	ع	د	ا	د	■	ه	ا	ل	ت	ر
۶	د	ه	د	ه	ی	■	ر	د	ی	ف	■	ن	ا	ر	س
۷	ش	■	ه	ر	ت	ز	■	ی	د	ک	ی	■	ش	ق	ی
۸	ت	گ	■	ه	ی	و	ا	■	ن	ر	م	ش	■	ی	د
۹	ب	ر	ج	■	م	ن	چ	م	■	ت	ی	ا	ن	■	گ
۱۰	ا	د	ا	ت	■	ا	ر	ی	س	■	ن	ه	ا	ن	ی
۱۱	ن	ا	ه	ی	د	■	ا	ز	ر	م	■	د	ر	گ	■
۱۲	■	ف	ل	ا	س	ک	■	ا	ل	ی	س	■	و	ا	ق
۱۳	گ	ر	■	م	ی	د	ا	ن	ش	ه	ر	د	ا	ر	ی
۱۴	م	ی	ا	ن	س	ا	ل	■	ک	ن	ا	م	■	ی	م
۱۵	ج	د	ل	■	ه	م	و	ا	ر	■	ب	ر	و	ن	ه

سودوکو سخت ۴۴۱۲

زمان پیشنهادی: ۴۰ دقیقه

قانون‌های حل جدول سودوکو

۱- در هر سطر و ستون باید اعداد یک تا ۹ نوشته شود. بدیهی است که هیچ عددی نباید تکرار شود.

۲- در هر مربع ۳×۳ اعداد یک تا ۹ باید نوشته شود و در نتیجه هیچ عددی نباید تکرار شود.

۱		۸			۵	۲		
			۹		۱		۸	
	۹		۲	۷			۶	
۴								۵
			۵	۳	۶			
۷								۱
	۳			۹	۲		۱	
	۴		۱		۳			
		۱	۷			۳		۶

سودوکو ساده ۴۴۱۲

زمان پیشنهادی: ۲۰ دقیقه

سودوکو

سودوکو Sudoku یک واژه ترکیبی ژاپنی به معنای عددهای بی‌تکرار است و امروزه به جدولی از اعداد گفته می‌شود که به عنوان یک سرگرمی رایج در نشریات کشورهای مختلف به چاپ می‌رسد.

۳		۴		۱	۸	۵		۹
	۷	۶		۵		۳		۱
	۱					۸	۷	
۲			۶				۱	
		۹				۴		
	۸				۴			۶
	۵	۲					۸	
۶		۸		۷		۱	۴	
۴		۱	۲	۸		۹		۷